

Social- og
Boligministeriet

Ministeriet for
Samfundssikkerhed
og Beredskab

2025

Afrapportering fra Arbejdsgruppen om brandsikring af særligt vigtige historiske bygninger

Brandsikring af særligt vigtige historiske bygninger – Afrapportering

Indholdsfortegnelse

Brandsikring af særligt vigtige historiske bygninger – Afrapportering	1
1. Arbejdsgruppen, arbejdsgruppens opgave og løsningen heraf.....	3
1.1. Løsningen af arbejdsgruppens arbejde	3
2. Særligt vigtige historiske bygninger	3
3. Nuværende regler og lovgivning.....	4
3.1. Lovgivning indenfor byggeriet.....	4
3.1.1. Efterlevelse af krav	4
3.1.2. Bygningsejerens ansvar	5
3.1.3. Brandkrav i bygningsreglementet	5
3.1.4. Brandkrav for byggepladsen og udførelsen af byggearbejder ...	6
3.1.5. Byggeloven og beredskabsloven.....	6
3.1.6. Brandsikring af fredede og bevaringsværdige bygninger	6
3.1.7. Cirkulære om instruks for brandværnsforanstaltninger under byggearbejder og fredede bygninger	6
3.2. Lovgivningen indenfor bygningsfredning	7
3.2.1. Ændringer af fredning	8
3.2.2. Ejers forpligtelser ved brandskade på en fredet bygning	8
3.2.3. Statens muligheder for at støtte til istandsættelse af brandskadet ejendom	9
3.2.4. Statens muligheder for erhvervelse i medfør af bygningsfredningsloven.....	9
4. Betænkningen fra 1992	9
4.1. Konklusioner og overvejelser.....	9
4.2. Behandling af forslag	10
5. Brand på adresser med fredede bygninger	10
5.1. Utilsigtede brande	12
5.2. Naturhændelser og brande der skyldes svigt i udstyr eller varmekilde	13
5.3. Brandteknisk udstyr til stede.....	13
6. Særlige brandmæssige udfordringer med fredede bygninger.....	14
6.1. Materialer og overflader	14
6.2. Flugtveje	14
6.3. Brandmæssige adskillelser.....	14
6.4. Hulrum og aftrækskanaler	15

6.5.	Brandtekniske installationer	15
6.6.	El-installationer	15
6.7.	Rednings- og slukningsindsats	15
6.8.	Udfordringer i forbindelse med bygningsarbejder.....	15
7.	Danske Beredskaber, Hovedstadens Beredskab og Historiske Huse .	16
8.	Initiativer.....	16
8.1.	Pilotprojekt for kortlægning af særlige behov og indsatsmuligheder for ikoniske bygninger af national betydning	17
8.2.	Opdatering og opløftning af cirkulære	17
8.3.	Justering af bygningsfredningsloven	18
8.4.	Ændring af brandsynet	19
8.5.	Støtte til bygningsarbejder på fredede bygninger.....	20
8.6.	Øvrige bemærkninger	20
8.7.	Identificerede initiativer, der ikke foreslås følges	20

1. Arbejdsgruppen, arbejdsgruppens opgave og løsningen heraf

Arbejdsgruppen var en tværministeriel intern arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Social- og Boligministeriet, Social- og Boligstyrelsen, Kulturministeriet, Slots- og Kulturstyrelsen, Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab og Beredskabsstyrelsen.

Under arbejdet har arbejdsgruppen haft møder med Danske Beredskaber og Historiske huse, samt to møder med af Hovedstadens Beredskab, alle med henblik på at inddrage deres erfaringer i arbejdet.

Derudover bemærkes det, at arbejdsgruppen har undersøgt og analyseret flere internationale modeller (Norge, Sverige og Storbritannien).

Opgaven for arbejdsgruppen var at undersøge og beskrive, hvilke typer af bygninger, der vurderedes særligt vigtige, og beskrive hvilke brandsikringsmæssige udfordringer der var for disse bygninger.

Arbejdsgruppen skulle endvidere vurdere, om der kunne identificeres omkostningsneutrale forslag til ændring af nuværende regler eller indsættelse af nye regler eller tiltag til sikring af disse bygninger.

1.1. Løsningen af arbejdsgruppens arbejde

Arbejdsgruppen har afholdt 12 møder i perioden fra 23. september 2024 til 12. maj 2025. I forbindelse med det første møde blev arbejdsgruppen enige om at opdele arbejdsopgaverne i tre faser.

- Fase et, der omhandlede undersøgelser af gældende lovgivning, den relevante bygningsmasse og de brandmæssige udfordringer ved disse bygninger.
- Fase to, der omhandlede at klarlægge udfordringerne i gældende lovgivning for at imødekomme de brandmæssige udfordringer.
- Fase tre, der omhandlede udarbejdelse af løsningsmodeller.

2. Særligt vigtige historiske bygninger

I forbindelse med arbejdet er det undersøgt, hvordan det mest meningsfuldt kan indfanges, hvad der udgør "særligt vigtige historiske bygninger".

Det er konstateret, at der ikke i dag er en fastsat definition af "historiske bygninger" og således ej heller af "særligt vigtige historiske bygninger". Derudover kan det konstateres, at der alene findes en differentiering for så vidt angår bygningernes bevaringsværdi og fredningsstatus i forbindelse med bygningsfredning og bevaringsværdige bygninger.

Arbejdsgruppen har betragtet historiske bygninger som traditionelle bygninger, dvs. bygninger opført før ca. 1930 og som er opført i traditionelle materialer som tegl og tømmer. Begrebet "særlig vigtig" betyder også, at der kan findes bygninger, der er betydningsfulde og historiske, men som ikke er omfattet af en fredning, herunder også bygninger, der ikke har fået vurderet deres bevaringsværdi.

I Danmark findes der ca. 7.100 fredede bygninger. Derudover findes ca. 300.000 bevaringsværdige bygninger. Forskellen på en fredet bygning og en bevaringsværdig bygning er, at de fredede bygninger har særlige arkitektoniske eller kulturhistoriske kvaliteter af **national** betydning, mens de bevaringsværdige bygninger har **regional** eller **lokal** betydning.

En fredning omfatter hele bygningen, såvel det ydre som det indre, mens en udpegning som bevaringsværdig bygning alene omhandler bygningens ydre. Brandmæssige forbedringer i en bevaringsværdig bygning behøver derfor ikke nødvendigvis at tage samme hensyn til f.eks. interiørdetaljer eller oprindelige bygningselementers udformning og materialeholdning, som gælder for de fredede bygninger. Det er staten, der udpeger og administrerer de fredede bygninger, mens det er kommunerne, der udpeger og administrerer de bevaringsværdige bygninger.

I arbejdsgruppens arbejde er begrebet "særligt vigtige historiske bygninger" begrænset til landets fredede bygninger, og der er taget udgangspunkt i, at alle fredede bygninger er særligt vigtige for dansk kulturarv. Afgrænsningen skyldes, at det er den definition af bygninger, der kommer nærmest arbejdsgruppens opfattelse af, hvad der er særligt vigtige historiske bygninger.

Det bemærkes dog, at der i gruppen af fredede bygninger også findes bygninger, der er opført efter 1930 og i materialer som beton, glas m.v. Det bemærkes derudover, at kirker, herunder Danmarks 10 domkirker og 1.684 landsbykirker fra middelalderen ikke er omfattet af bygningsfredningsloven og som konsekvens heraf ikke er behandlet af arbejdsgruppen.

Kulturministeren nedsatte i oktober 2024 en ekspertgruppe, der skal se på, hvordan bygningsfredningen bedst kan forenkles ved en differentiering af de eksisterende fredede bygninger med det formål at forenkle administrationen for staten og ejere. Ekspertgruppen forventes at komme med sine anbefalinger i første halvår 2025. Arbejdsgruppen har ikke inddraget ekspertgruppens kommende anbefalinger i arbejdet.

3. Nuværende regler og lovgivning

Nærværende afsnit indeholder en kort gennemgang af de nuværende regler og lovgivning for brandsikkerhed i bygninger.

3.1. Lovgivning indenfor byggeriet

Byggeriet i Danmark reguleres gennem Byggeloven. Efter Byggeloven skal det sikres, at bebyggelse udføres, indrettes og bruges således, at den frembyder tilfredsstillende tryghed i brand-, sikkerheds- og sundhedsmæssig henseende. Byggelovens formål er personsikkerhed og hermed at sikre, at en bygning er sikker at opholde sig i. Loven tager ikke højde for, om der sker skade på selve bygningen ved f.eks. en brand (skade på værdier) eller miljøet isoleret set, dog vil sikring af personer medføre et vist niveau af sikring af bygningen.

Reglerne i Byggeloven udmøntes gennem krav i bygningsreglementet, som Social- og Boligstyrelsen er ressortmyndighed for. Bygningsreglementets krav finder anvendelse ved nybyggeri, tilbygninger, væsentlige ombygninger og ændringer i bygningens anvendelse. Derudover finder kravene anvendelse i forhold til drift, kontrol og vedligehold af bygningen samt ved opførelse og nedrivning.

3.1.1. Efterlevelse af krav

En bygning skal overholde reglerne på det oprindelige ansøgningstidspunkt for bygningens opførelse eller senere relevante byggetilladelser m.v. Et lovligt og godkendt byggeri vil dermed som udgangspunkt ikke kunne blive mødt af nye krav, medmindre der skabes udtrykkelig hjemmel til dette i byggeloven.

Undergår bygningen en væsentlig ombygning eller anvendelsesændring, vil bygningen skulle overholde de krav, der er gældende på tidspunktet for ansøgning om tilladelse til ombygningen eller anvendelsesændringen. Et eksempel

på en væsentlig ombygning er udnyttelse af uudnyttet tagetage til beboelse, da det har betydning for konstruktions- og brandforholdene i bygningen. En anvendelsesændring er f.eks. en ændring i anvendelsen fra kontor til plejehjem.

Der reguleres som udgangspunkt ikke bagudrettet, da det er en indgriben, der kan medføre store økonomiske konsekvenser for bygningsejere. Kun i to tilfælde er der blevet reguleret bagudrettet for at afhjælpe brandsikringsmæssige mangler og for at sikre personsikkerheden. De bagudrettede reguleringer fandt sted efter branden i Hotel Hafnia i 1973 og Stengadebranden i 1975.

Det er kommunalbestyrelsen, der er bygningsmyndighed. Det indebærer, at det er kommunen, der træffer afgørelser efter byggeloven i hver enkelt byggesag og i øvrigt påser, at byggelovgivningen overholdes.

3.1.2. *Bygningsejerens ansvar*

Efter byggeloven er det bygningsejeren, der er ansvarlig for, at en bygning til enhver tid er lovlig og sikker at anvende og opholde sig i, herunder i forhold til brandsikkerheden. Hvis en bygning ikke er sikker eller ikke overholder kravene i byggeloven, betragtes det som et ulovligt forhold.

Kommunerne har pligt til at reagere, hvis de bliver opmærksomme på et ulovligt forhold, og hermed sikre, at forholdet lovliggøres ved enten at give efterfølgende tilladelse eller dispensation til det konkrete byggeri eller ved at kræve, at forholdet fysisk lovliggøres.

3.1.3. *Brandkrav i bygningsreglementet*

I bygningsreglementet stilles krav om, at alle bygninger skal have en tilfredsstillende sikkerhed for personer i tilfælde af brand. Det er op til bygherren og dennes rådgivere at beslutte, hvordan brandsikringen udføres, så bygningsreglementets krav opfyldes. Uanset hvilken metode der anvendes, skal det dokumenteres i nødvendigt omfang, at det krævede sikkerhedsniveau er opnået.

Der stilles brandkrav til en bygnings design, indretning, placering og drift. Hvert krav har hvert sit formål. Det kan være krav, der har til formål at minimere sandsynligheden for, at en brand opstår (forebyggende barrierer) eller krav, der har til hensigt at sørge for, at bl.a. flugtveje er indrettet på en måde, så en sikker evakuering kan finde sted. Det kan også være krav, der har til hensigt at isolere en given brand, så den ikke spreder sig drastisk i bygningen eller krav og hensyn, der skal sikre, at beredskabet kan udføre deres rednings- og slukningsindsats (afhjælpende barrierer).

Afhængig af byggeriets kompleksitet vil der skulle udarbejdes forskellige typer af brandteknisk dokumentation. Jo mere kompleks en bygning er i brandmæssig henseende, jo større behov vil der normalt være for at dokumentere, at de valgte brandsikringsløsninger opfylder kravene i BR18.

Brandkravene er differentierede alt efter, hvilken risiko i forhold til personskade byggeriet udgør. Her skelnes der mellem, om der er natophold i bygningen, om der er mange personer samlet, og om de personer, der opholder sig i bygningen har kendskab til flugtvejene, og om de selv kan redde sig ud i tilfælde af brand. Et hospital eller plejehjem vil således blive mødt af flere og skrappe krav end en bolig eller et kontorbyggeri.

De brandkrav, der stilles i bygningsreglementet, er minimumskrav for at sikre tilfredsstillende personsikkerhed i brandmæssig henseende. Kravene omhandler ikke at sikre en bygning i højere grad mod, at der kan opstå en brand eller, at der kan opstå skader på bygningen eller genstande i tilfælde af en brand. Ud over at bygherren selv kan ønske at sikre sin bygning bedre, end lovkravene tilsiger, vil det ofte være forsikringsselskaber, der stiller supplerende krav til en

bygning, f.eks. krav om sprinkling, hvis der er særlige værdier eller konstruktioner, der skal sikres.

3.1.4. *Brandkrav for byggepladsen og udførelsen af byggearbejder*

Bygningsreglementet indeholder krav om brandværnsforanstaltninger for byggepladsen og byggearbejder under udførelse. Kravene har bl.a. til formål at sikre, at der ikke sker skade på personer eller bygninger på og omkring byggepladsen. De skal desuden begrænse risikoen for, at en brand opstår samt sikre uhindret adgang til redningsberedskabet.

3.1.5. *Byggeloven og beredskabsloven*

Der stilles krav til et byggeris udførelse (tekniske krav) og et byggeris anvendelse (driftskrav) i medfør af byggeloven.

Ud over kravene i byggelovgivningen stiller beredskabslovgivningen under Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab desuden supplerende krav (både brandtekniske og driftsmæssige) til byggeri, hvor der opbevares eller anvendes stoffer med stor brand- og eksplosionsfare, f.eks. virksomheder med produktion eller oplag af brandfarlige væsker eller gasser. Disse byggerier skal således både overholde kravene i medfør af byggeloven og beredskabsloven.

Endvidere foretager de kommunale redningsberedskaber brandsyn i medfør af beredskabsloven og den i henhold hertil udstedte brandsynsbekendtgørelse.

Brandsyn er en del af de kommunale redningsberedskabers brandforebyggende opgaver, der styrker brandsikkerheden i samfundet. Ved brandsynet kontrolleres overholdelsen af regler og tilladelser vedrørende brandsikkerhed. Herudover er en vigtig del af brandsynet vejledning, information og motivation af ejere og brugere til at vedligeholde og forbedre brandsikkerhed. Brandsyn er dog et øjebliksbillede af brandsikkerheden på det tidspunkt, brandsynet foretages.

Brandsynsbekendtgørelsen fastlægger rammerne for, hvor, hvordan og hvor tit der skal foretages brandsyn.

De materielle brandsikkerhedsmæssige krav, der påses under brandsynet, fremgår af andre bekendtgørelser.

De kommunale redningsberedskaber foretager brandsyn af steder/objekter, som de har givet tilladelse til i henhold til beredskabslovgivningen, f.eks. større oplag af brandfarlige væsker, hvorunder det påses, om tilladelse og regler er overholdt.

Fredede bygninger indgår som en særskilt brandsynskategori i brandsynsbekendtgørelsen med en fastsat udgangstermin på fem år. Dermed skal de kommunale redningsberedskaber gå brandsyn på alle fredede bygninger minimum en gang hvert femte år, dog er brandsynet begrænset til at påse forhold omkring bygningens trapper, kælder og loft.

3.1.6. *Brandsikring af fredede og bevaringsværdige bygninger*

Byggeloven, herunder bygningsreglementet, indeholder ikke særlige brandkrav for bevaringsværdige og fredede bygninger.

3.1.7. *Cirkulære om instruks for brandværnsforanstaltninger under byggearbejder og fredede bygninger*

Som følge af betænkningen fra 1992 om brandsikkerhed, som følge af tre store brande i København, udstedte daværende boligministerium "Cirkulære om instruks for brandværnsforanstaltninger under byggearbejder på fredede bygninger". Cirkulæret trådte i kraft i 1994 og har til hensigt at mindske risikoen for, at

en brand opstår under byggearbejder i fredede bygninger. Hvis en brand alligevel opstår i eller ved den fredede bygning, har cirkulæret til hensigt at mindske risikoen for brandspredning og samtidig sikre en hurtig alarmering og indsats af redningsberedskabet.

Cirkulæret er at anse for at være en tjenestebefaling til egne underliggende myndigheder, og en borger er derfor ikke bundet heraf.

Cirkulæret indeholder retningslinjer til byggepladsens indretning, arbejdets tilrettelæggelse, orden på byggepladsen og slukningsmuligheder. Instruksen indeholder også forslag om udpegning af en brandsikkerhedsansvarlig person på byggepladsen, som kan have det overordnede opsyn med, at instruksen overholdes.

3.2. Lovgivningen indenfor bygningsfredning

Hver fredet bygning i Danmark bidrager til en fortælling, der er større end den enkelte bygning i sig selv. Som karakteristiske symboler på forskellige udviklingstræk fortæller de fredede bygninger tilsammen en bred og mangfoldig historie om forandringer i Danmarks arkitektur og samfund gennem mere end 500 år. I deres forskellighed repræsenterer de fredede bygninger vores fælles historie.

Det er et grundlæggende princip i bygningsfredningsloven, at de fredede bygninger skal bevares som de er, dvs. med deres oprindelige fremtoning og materialeholdning. Samtidig er det et grundlæggende princip, at bygningerne bedst besvares på langt sigt, hvis de bruges jf. bygningfredningsloven i § 1, stk. 2:

”Ved lovens administration skal der lægges vægt på, at de bygninger, der værnes, får en hensigtsmæssig funktion, der under hensyntagen til bygningernes særlige karakter tjener til deres opretholdelse på længere sigt.”

Dvs. at de fredede bygninger ikke alene skal stå som monumenter over tidligere tider. Ved lovens administration er der således lagt vægt på, at bygningerne forbliver levende og relevante, hvad enten det er ved beboelse, industri, skoler, museumsdrift mv. Dette medfører løbende vurderinger og afvejninger i forhold til bygningernes arkitektoniske og kulturhistoriske værdier.

Samtidigt er det naturligvis af afgørende betydning, at eventuelle ændringer ikke kompromitterer fredningsværdierne så meget, at bygningen helt eller delvist mister sin arkitektoniske og/eller kulturhistoriske betydning

Når en bygning er fredet i medfør af bygningsfredningslovens bestemmelser, medfører dette en række krav og forpligtelser for ejeren, hvilket har til formål at bevare bygningen og dens bærende fredningsværdier for eftertiden.

Bygningsejer er først og fremmest forpligtiget til at holde bygningen i forsvarlig stand, herunder tæt på tag og fag, efter bygningfredningslovens § 9.

Alle bygningsarbejder på en fredet bygning, der går udover almindeligt vedligehold, forudsætter tilladelse fra kulturministeren (delegeret til Slots- og Kulturstyrelsen), jf. bygningsfredningslovens § 10, stk. 1.

Det er Slots- og Kulturstyrelsen, der er myndighed ift. fredede bygninger og således skal give tilladelser til ændringer på en fredet bygning. Det fremgår ikke af bygningsfredningsloven, at der ved Slots- og Kulturstyrelsens vurdering af, om der kan gives tilladelse til konkrete bygningsarbejder, kan tages hensyn til eksempelvis brandsikringstiltag. Ikke desto mindre tilstræber Slots- og Kulturstyrelsen at imødekomme ansøgninger herom, når sådanne tiltag vurderes at bidrage til bygningens langsigtede bevaring. Da hensynet til brandsikring ikke

er eksplicit anført i bygningsfredningsloven, kan der ikke ydes økonomisk støtte til disse foranstaltninger, medmindre de samtidig understøtter bygningens bærende fredningsværdier.

Brandsikring af historiske bygninger vil således kræve en afvejning af at sikre bygningen som helhed ved brandsikringsmæssige foranstaltninger, uden at gå afgørende på kompromis med bygningens kulturværdier.

Enhver bygning, fredet eller ej, skal opfylde den lovgivning der var på opførelsestidspunktet. Det medfører, at kun helt nyopførte bygninger opfylder nugældende krav til brandsikkerhed. Dette gælder også fredede og bevaringsværdige bygninger.

Det er alene de certificerede brandrådgivere, der har ansvaret og kompetence til at sikre, at bygninger overholder de i Bygningsreglementet stillede krav i forbindelse med ombygninger og anvendelsesændringer. Slots- og Kulturstyrelsen vejleder i, hvordan mulige brandsikringsløsninger foreslået af brandrådgiveren eller eventuelle alternative løsninger kan gennemføres - uden at bygningernes arkitektoniske og kulturhistoriske værdier bliver forringet. Eksempelvis ved etablering af sprinklingsanlæg, opdeling af hulrum, etablering af nye brandvægge/adskillelser, eller etablering ABA.

Slots- og Kulturstyrelsen giver som udgangspunkt tilladelse til brandsikring, hvor ejer eller rådgiver vurderer, at der er et behov, eller hvis det er nødvendigt for bygningens anvendelse i forbindelse med ombygninger og anvendelsesændringer

3.2.1. Ændringer af fredning

Kulturministeren kan ændre i omfanget af en fredning, jf. § 8, stk. 1. Ændringer i fredningen forudsætter positiv tilslutning fra Det Særlige Bygningssyn, jf. bygningsfredningslovens § 23, stk. 1. Det gælder alene ift. ændringer af en fortsat opretholdt fredning og ikke en fuldstændig ophævelse.

Kulturministeren kan i medfør af bygningsfredningslovens § 8, stk. 2, desuden vælge helt at ophæve en fredning. Dette kan f.eks. være i tilfælde af alvorlig brand- eller stormskade, hvor fredningsværdierne er gået tabt og ikke længere meningsfuldt lader sig genskabe. Sager om ophævelse skal forelægges Det Særlige Bygningssyn, men beslutning om ophævelse kan ske uden positiv tilslutning herfra, jf. § 23, stk. 3.

Kulturministeren kan således ikke meddele tilladelse til nedrivning af en fredet bygning mod Det Særlige Bygningssyns indstilling, jf. § 23, stk. 1, i bygningsfredningsloven. Derimod kan Kulturministeren uanset Det Særlige Bygningssyns indstilling – ophæve en fredning, hvorefter bygningen kan nedrives.

3.2.2. Ejers forpligtelser ved brandskade på en fredet bygning

I det tilfælde, fredningen opretholdes efter en brandskade, pålægger bygningsfredningsloven ejeren en handlepligt. Dette følger af bygningsfredningslovens § 14, hvorefter bygningsejer enten skal søge om tilladelse til istandsættelse af bygningen efter bygningsfredningslovens § 10 eller ansøge om nedrivning efter lovens § 11.

Begrebet istandsættelse kan - efter omstændighederne - bestå i en delvis nedrivning, der behandles efter bygningsfredningslovens § 10, stk. 1.

Ejeren er således forpligtet til at vælge en af de to løsninger, og en manglende ansøgning om istandsættelse eller nedrivning vil kunne medføre, at ejer pålægges et strafansvar, jf. bygningsfredningslovens § 34, stk. 1, nr. 1.

Vælger en ejer at søge om istandsættelse efter en brandskade, gælder samme krav som ved alle andre bygningsarbejder på fredede bygninger, herunder

også krav om tilladelse til nedtagning af bygningsdele efter bygningsfredningslovens § 10, stk. 1.

Slots- og Kulturstyrelsen kan som fredningsmyndighed jf. bygningsfredningslovens § 10, stk. 2, stille supplerende krav til bygningsarbejderne, herunder til valg af materialer og udførelsesmetoder m.v.

Hvis der gives afslag på nedrivning, kan ejer forlange, at staten overtager bygningen mod erstatning til ejeren, jf. bygningsfredningslovens § 12, stk. 1. Dette forudsætter dog, at der ikke er tinglyst en bevaringsdeklaration på ejendommen, jf. bygningsfredningslovens § 15.

3.2.3. Statens muligheder for at støtte til istandsættelse af brandskadede ejendomme

I medfør af bygningsfredningslovens § 16, stk. 1 kan kulturministeren yde støtte til bygningsarbejder, der kræver tilladelse efter § 10, stk. 1, det vil sige bygningsarbejder, der går ud over almindeligt vedligehold. Støtten kan gives i form af lån, tilskud, sagkyndig bistand, projektudarbejdelse eller materialer, jf. § 16, stk. 2.

3.2.4. Statens muligheder for erhvervelse i medfør af bygningsfredningsloven

Kulturministeren kan for at sikre særlige fredningshensyn erhverve og istandsætte ejendomme, herunder ved både køb og gave, jf. § 16 stk. 3. Kulturministeren kan derudover i særlige tilfælde foretage ekspropriation, når det er nødvendigt for at forhindre at væsentlige fredningsværdier går tabt, jf. § 33 a, stk. 1.

4. Betænkningen fra 1992

Samordnings- og koordineringsudvalget om brandsikring af fredede bygninger blev nedsat som følge af de tre store brande i København i foråret 1992: Proviantgården, Odd-Fellow Palæet og Christiansborg Slotskirke

I december 1992 udgav samordnings- og koordineringsudvalget om brandsikring af fredede bygninger, under daværende Bygge- og Boligstyrelsen, betænkning om brandsikring af fredede bygninger.

Udvalget fik til opgave at kortlægge den eksisterende brandsikring af fredede bygninger, og denne kortlægning skulle danne grundlag på en vurdering af behovet for iværksættelse af generelle brandinitiativer på området. Endelig fik udvalget til opgave at vurdere behovet for ny lovgivning på området.

Udvalget gennemgik de på daværende tidspunkt gældende lovgivninger (byggeloven, bygningsfredningsloven, brandkrav, skattemæssige lovgivning, låne- og tilskudsmuligheder).

Udvalgets arbejde vedrørte alle (på daværende tidspunkt) ca. 9.000 fredede bygninger, som udvalget indledningsvist konkluderede var forskelligartede (uhomogen).

I forbindelse med udvalgets arbejde undersøgte de blandt andet, hvornår de fredede bygninger blev opført, hvem der ejer bygningerne og hvilke materiale bygningerne var udført i.

4.1. Konklusioner og overvejelser

Udvalget konkluderede, bl.a. på baggrund af data fra forsikringsselskaberne, at en del af de brande, der forekommer i fredede bygninger opstår i forbindelse med bygningsarbejder.

Udvalget konkluderede, at der vil opstå "betydelige interessemodsætninger" mellem henholdsvis brandsikring og bevaring af bygningen. Størrelsen på modsætningerne afhænger af de arkitektoniske og kulturhistoriske forhold i den konkrete bygning og omfanget af de brandsikringsforanstaltninger, der er nødvendige i bygningen. Udvalget fandt, at interessekonflikten måtte løses i de konkrete tilfælde.

Udvalget fandt, at der var behov for, at der blev gennemført forbedringer af brandsikkerheden i de fredede bygninger, hvorfor der skulle skabes hjemmel hertil i byggeloven. Udvalget fremkom med konkrete lovændringsforslag.

Udvalget udformede endvidere konkrete indstillinger vedrørende bygnings-, brandsluknings- og personsikkerhedsmæssige forhold, herunder hvorledes en bygning bør opdeles brandsikringsmæssigt. Herunder pegede udvalget på, at hulrum i ældre bygninger ofte er kilde til brandspredning, og at disse hulrum derfor skal lukkes, hvis de gennembryder bygningens brandmæssige hovedopdeling. Udvalget fandt endvidere, at bygningerne med stråtag skulle sikres og så vidt muligt forsynes med lynaflederanlæg. Udvalget pegede samtidig på, at beredskabet skulle sikres adgangsmuligheder til bygningen, og at det skulle sikres, at der kunne ske førsteslukningsindsats.

Udvalget fandt, at det var nødvendigt at udarbejde et forslag til en instruks ved bygningsarbejder, idet de – som nævnt – havde fundet, at mange brande skete ved renoverings- og ombygningsarbejder. I instruksens indgik krav om byggepladsens indretning, arbejdets tilrettelæggelse, tobaksrygning, orden på byggepladsen og sluknings- og alarmeringsmuligheder. Hver byggeplads skulle i henhold til instruks endvidere udpege én brandsikkerhedsansvarlig. Udvalget foreslog, at denne instruks blev en fast del af entrepriseaftalen mellem bygherre og entreprenør.

Udvalget havde udfærdiget et forslag til bekendtgørelse om brandsikring af fredede bygninger med hjemmel i byggeloven. I henhold til bekendtgørelsen, skulle bygningsejere lade deres fredede bygninger gennemgå af en tekniker, så det kunne sikres, at alle fredede bygninger havde de rette brandsikringsforanstaltninger. Såfremt anbefalingerne var blevet fulgt, ville samtlige fredede bygninger have været gennemgået senest den 31. december 1999.

Hvis teknikeren i henhold til forslaget til bekendtgørelsen fandt, at den fredede bygning ikke havde de rette brandsikringsforanstaltninger, skulle teknikeren udarbejde forslag til løsning heraf, hvilket skulle indsendes til kommunen, som ansvarlig myndighed for byggeloven, og til bygningsfredningsmyndighederne. Herefter skulle bygningsfredningsmyndighederne give lov til, at arbejderne kunne blive gennemført, såfremt kommunerne efterfølgende kunne udstedte byggetilladelse.

4.2. Behandling af forslag

De fleste initiativer, som udvalget foreslog, er ikke efterfølgende implementeret.

Som følge af betænkningen udstedte det daværende Boligministerium "*Cirkulære om instruks for brandværnsforanstaltninger under byggearbejder på fredede bygninger*", der trådte i kraft i 1994 og har til hensigt at mindske risikoen for, at en brand opstår under byggearbejder i fredede bygninger. Cirkulæret er fortsat gældende.

5. Brand på adresser med fredede bygninger

De kommunale redningsberedskaber indberetter alle udrykninger, de har foretaget, i Beredskabsstyrelsens indberetningssystem ODIN. Ud af de ca. 40.000 udrykninger, der indberettes om året, er ca. 5.000 til bygningsbrande.

Beredskabsstyrelsen har fra Slots- og Kulturstyrelsen modtaget 4.132 adresser på fredede bygninger, og de adresser er krydstjekket med adresser på udrykninger indberettet i ODIN.

De følgende udtræk har ikke tilstrækkelig validitet til at påvise tendenser og kan ikke anvendes til f.eks. at konkludere, hvor mange fredede bygninger, der går i brand. Tallene siger alene noget om at en fredet bygning og en udrykning deler adresse, hvilket ikke er ensbetydende med, at der har været brand i en fredet bygning. Dels kan der have været tale om udrykning på baggrund af fejl-alarmer, dels kan der være tale om udrykning til en brand, der allerede er slukket, når beredskabet kommer frem og dels kan branden have været fundet sted i en evt. ikke-fredet del af bygningen, ligesom der foruden den fredede bygning kan være ikke-fredede bygninger beliggende på adressen. Data giver derfor ikke indtryk af omfanget af den brand, der har været udrykning til, men er alene data over, hvor mange udrykninger, der har været. Det bemærkes, at der er installeret frivillige automatiske brandalarmeringsanlæg med direkte alarmoverførsel til beredskabet i størstedelen af Slots- og Kulturstyrelsens ejendomme, hvorfor der muligvis kan være flere alarmer af denne grund.

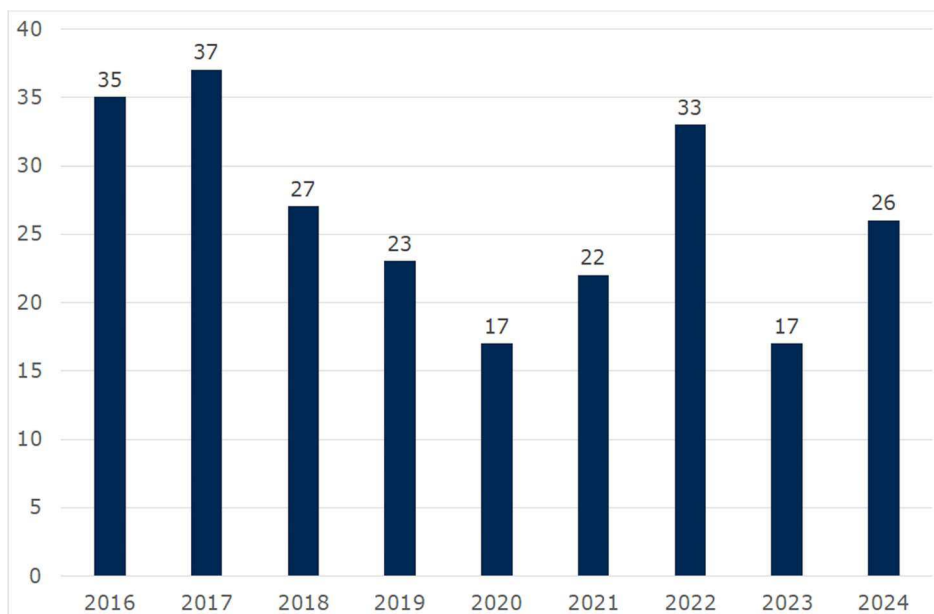
Samtidig er data udtryk for, hvordan de lokale beredskabsmyndigheder på stedet har registreret den hændelse, der har været udrykning til, og derfor ikke et udtryk for myndighedernes vurdering af, hvad der har været tilfældet.

Der er søgt i indberetningerne i ODIN fra 2016-2024. Der er registrerede 237 brande (i bygninger) på ca. 180 adresser med fredede bygninger, svarende til 26 brande årligt. Nogle af adresserne har således haft brand flere gange – en adresse har haft 12 brande. Brandene har været af forskellig størrelse, således var 93 af dem slukket ved de kommunale redningsberedskabers ankomst til skadestedet.

De 237 hændelser er i ODIN registreret med følgende hændelsesplacering:

Hændelsesplacering	Antal
Etageboliger	39
Stuehus (Landbrug), slot, herregård, gods o.lign.	21
Restaurationer	18
Kontorer	14
Forsamlingslokaler, kantiner, selskabslokaler, møderum, koncertsale, udstillingslokaler og andre lign. rum	14
Industri- og lagerbygninger	11
Skole, fritidshjem	10
Døgninstitution (Hjem for psykisk syge, stofmisbrugere, handicappede mm.)	9
Bygning til anden institution, herunder kaserne, fængsel o. lign.	8
Enfamiliehuse	8
Hoteller	8
Hospital, sygehus, fødeklinik o. lign.	8
Avls- og driftbygninger	7
Øvrig beboelse	7
Vandrerhjem, kroer, pensionater, kollegier, efterskoler	6
Lade/stald	6
Butikker	6
Udhuse, drivhuse	5
Biografer, biblioteker, idrætshaller, kirker, diskoteker, teatre, garageanlæg i forbindelse med butikcentre	4
Togstation	4
Mindre butikker, kiosk o. lign.	3
Flygtninge/asylcenter	3
Ældrebolig/beskyttet bolig	2
Byvej/gågade	2
Parkeringsplads/rasteplads	2
Garager	2
Ungdomsboliger	2
Motorvej	1
Sommerhuse	1
Skolegård/skoleareal/legeplads	1
Jernbaneterræn/stationsområde	1
Plejehjem	1
Garageanlæg i én eller i flere etager	1
Teknikhuse til elektroniske kommunikationsnet og tjenester	1
Række-, Kæde-, gruppe eller dobbelthus	1
Total	237

Der er ikke tegn på en stigende eller faldende tendens i antallet af brande på adresser med fredede bygninger, når man ser på udviklingen fra 2016-2024:

Ved registrering i ODIN kan der angives en formodet hovedårsag til en brand. Ved 35 af de 237 brande er der ikke oplyst nogen hovedårsag, 37 har en ukendt hovedårsag, 1 formodes at skyldes en naturhændelse, 34 formodes at være tilsigtede, 31 formodes at skyldes svigt af udstyr eller varmekilde og 99 formodes at være utilsigtede.

5.1. *Utilsigtede brande*

Når man undersøger de 99 utilsigtede brande nærmere i ODIN, fremgår det, at man har lokaliseret nedenstående medvirkende årsag:

Medvirkende årsag	Antal
Utilsigtet	99
Anden håndtering/kontrol med åben ild	8
Bortkastede cigaretter mm. (uforsigtighed rygning)	11
Bortkastet aske fra brændeovn eller lignende (ikke tobak)	1
Bortkastet aske fra grill eller lignende (ikke tobak)	4
Brændbart materiale for tæt på åben ild	4
Forkert brug af elektrisk brugsgenstand	3
Forkert brug af materiale eller produkt - andet	2
Forkert brug af materiale eller produkt ved madlavning (uforsigtighed madlavning)	8
Genoplussen af brand	1
Kortslutning i elektrisk brugsgenstand	1
Kortslutning i stikkontakt og andre El-installationer	3
Ledningsbrud	2
Mangel på vedligeholdelse af skorsten o. lign.	6
Mekanisk fejl eller svigt - andet	3
Spild af brandfarlige væsker	1
Tagdækning	2
Udendørs afbrænding af affald	1
Udendørs afbrænding af naturarealer	1
Ukendt	23
Uoplyst	1
Varmekilde for tæt på brændbart materiale	12
Varmekilde for tæt på brændbart materiale (friktionsvarme)	1

5.2. Naturhændelser og brande der skyldes svigt i udstyr eller varmekilde

Når man undersøger den ene naturhændelse og de 31 brande, der skyldes svigt i udstyr eller varmekilde nærmere i ODIN, så fremgår det, at man har lokaliseret nedenstående medvirkende årsag:

Medvirkende årsag	Antal
Naturhændelse	1
Lynnedslag	1
Svigt af udstyr eller varmekilde.	31
Defekt motor	1
Elektrisk fejl eller svigt	1
Kortslutning i elektrisk brugsgenstand	5
Kortslutning i stikkontakt og andre EI-installationer	2
Ledningsbrud	2
Lækage	1
Mangel på vedligeholdelse af skorsten o. lign.	6
Mekanisk fejl eller svigt - andet	1
Ukendt	10
Uoplyst	1
Varmekilde for tæt på brændbart materiale	1

5.3. Brandteknisk udstyr til stede

I ODIN er det angivet, at 111 af skadestederne ikke havde brandtekniske installationer, og at 78 havde brandtekniske installationer. Det fremgår endvidere, at der på 48 af skadestederne ikke er angivet om der var brandtekniske installationer. Det bemærkes, at indberetningerne baserer sig på beredskabets observationer på stedet, og at oplysningerne ikke er verificeret.

I forhold til de 78 brande, hvor det angives, at der var brandtekniske installationer på skadestedet, er fordelingen af brandteknisk installation på typer følgende:

Brandteknisk installation	Antal
ABAanlæg;	37
ABAanlæg;Sprinkler (AVS)/Slangevinde;	2
ABAanlæg;Varslingsanlæg;	1
Brandalarmeringsanlæg (ABA);	1
Håndildslukker;	10
Håndildslukker;ABDL;	1
Håndildslukker;ABAanlæg;	3
Håndildslukker;ABAanlæg;Varslingsanlæg;	2
Håndildslukker;Brandalarmeringsanlæg (ABA);	1
Håndildslukker;Brandalarmeringsanlæg (ABA);Varslingsanlæg (AVA);	1
Håndildslukker;Brandtæppe;ABAanlæg;	2
Håndildslukker;Brandtæppe;ABAanlæg;Flugtvejs og panikbelysning;ABDL;	1
Håndildslukker;Brandtæppe;ABAanlæg;Flugtvejs og panikbelysning;ABDL;Varslingsanlæg;	1
Håndildslukker;Røgudluftning;Flugtvejs og panikbelysning;	1
Håndildslukker;Sprinkler (AVS)/Slangevinde;	1
Røgalarm/røgalarmanlæg;	1
Røgalarm;	4
Røgalarm;Håndildslukker;ABAanlæg;	1
Røgalarm;Håndildslukker;Brandtæppe;ABAanlæg;	1
Røgalarm;Håndildslukker;Brandtæppe;ABAanlæg;Flugtvejs og panikbelysning;ABDL;	1
Sprinkler (AVS)/Slangevinde;	2

Som det fremgår af tabellen ovenfor, er der stor variation i de brandtekniske installationer. Det bemærkes i den sammenhæng, at en røgalarm alene ikke kan

anses som en effektiv brandteknisk installation i store, komplekse fredede bygninger som fx slotte eller herregårde.

6. Særlige brandmæssige udfordringer med fredede bygninger

De historiske bygninger udgør en varieret bygningsmasse, som adskiller sig markant fra nutidens standardiserede byggeri. Afhængigt af den tidsperiode, de historiske bygninger er opført i, vil der være anvendt forskellig byggeskik og materialer. Hvis der ikke er sket en væsentlig anvendelsesændring eller ombygning, som har krævet, at bygningen skulle overholde nugældende krav, fremtræder bygningen med samme konstruktionsmetoder som ved opførelsen.

Til sammenligning med nyopførte bygninger har de historiske bygninger særlige brandmæssige udfordringer. De mest gængse er beskrevet i det følgende.

6.1. Materialer og overflader

I de historiske bygninger består overflader og bærende konstruktioner, herunder etageadskillelser, typisk af brændbare materialer. Det er i mange tilfælde de originale tømmerkonstruktioner fra bygningens opførelse, der ofte er helt udtørret. Disse træemner kan i tilfælde af brand antænde og bidrage til hurtig forbrænding og brand- og røgspredning, som forringer mulighederne for sikker evakuering og ødelægger værdier.

Bærende konstruktioner kan, alt afhængigt af bygningens alder, også være udført af f.eks. støbejern, som ikke lever op til nutidens krav i forhold til brandmodstandsevne.

Flere historiske bygninger er udført med stråtag. Et stråtag udgør en særlig brandrisiko, både i form af let antændelighed, men også i form af brandspredning, da der kan flyve brændende materiale væk, som kan antænde anden bebyggelse. De eksisterende bygninger overholder ofte ikke de nugældende retningslinjer for afstand til skel og andre bygninger.

I historiske bygninger ses ofte vægbeklædninger som lærred eller gobeliner, som i kraft af deres store størrelse får karakter af vægoverflader. Gobelinerne vil kunne antænde og udvikle røg og medvirke til brandspredning.

6.2. Flugtveje

Bygninger skal indrettes med et tilstrækkeligt antal udgange, som er tilpasset funktionen og det antal personer, der opholder sig i bygningen. I historiske bygninger er der sjældent udlagt flugtveje, som vi kender det i nyere byggeri. Der er eksempler på historiske bygninger, hvor der er meget få eller kun én udgang. Dette er kritisk i forhold til evakuering, hvis udgange er blokeret eller branden opstår i nærheden af udgangene, så de ikke kan benyttes.

6.3. Brandmæssige adskillelser

For at begrænse brandens udbredelse i en bygning, er der i dag krav om, at bygninger inddeles i brandmæssige enheder, som kan modstå en brandpåvirkning, typisk i 60 minutter. Der er ligeledes brandmæssige krav til de døre og åbninger, der indgår i de brandmæssige adskillelser.

Uden disse krav vil en brand kunne sprede sig til en hel bygning, både horisontalt og vertikalt. Dette vil væsentligt forringe personsikkerheden og udgøre en udfordring i forhold til redningsberedskabets sluknings- og redningsindsats.

Mange historiske bygninger består af store rum uden adskillelser med de fornødne brandmæssige egenskaber. Dørene har ofte ringe modstandsevne i forhold til brand. Trapper, der forbinder flere etager, er ofte udført i træ og står i mere eller mindre åben forbindelse med resten af bygningen. Hermed vil en brand kunne sprede sig hurtigt og uhindret i bygningen.

6.4. *Hulrum og aftrækskanaler*

I historiske bygninger er der grundet datidens byggeskik mange hulrum, som kan have haft en funktion som ventilation og udluftning af bygningen. Det er almindeligt i gamle bygninger, at der findes fælles aftrækskanaler i skakte, som forbinder forskellige etager, uden at der er nogen brandteknisk adskillelse. Hulrum og aftrækskanaler udgør derfor en potentiel kilde til brandspredning.

6.5. *Brandtekniske installationer*

I historiske bygninger er der grundet datidens byggeskik ikke opført brandtekniske installationer, såsom automatisk brandalarmanlæg (ABA), automatisk varslingsanlæg (AVA) og vandsprinkleranlæg (AVS). Et ABA med tilhørende AVA vil automatisk kunne varsle personer og alarmere redningsberedskabet. Et sprinkleranlæg kan begrænse brand- og røgspredning i bygningen samt skabe bedre evakueringsforhold.

Brandtekniske installationer kan medføre, at udsmykninger på loft og vægge ødelægges, ligesom det visuelle udtryk i rummet generelt forringes. En aktivring af et sprinkleranlæg kan betyde, at kunstsatte vil gå tabt på grund af vandskade, ligesom vandet kan ødelægge bygningens trækonstruktioner. Et vandfyldt sprinkleranlæg kan desuden lække og medføre vandskade og ødelæggelse af værdier.

6.6. *El-installationer*

Eksisterende, ældre el-installationer i historiske bygninger kan udgøre en kilde til antændelse, f.eks. hvis der er blotlagte ledninger eller andre former for skader og slitage eller løse forbindelser. Installationerne kan også lide overlast, hvis de ikke er dimensioneret til moderne el-apparater, og dermed kan udgøre en brandfare.

6.7. *Rednings- og slukningsindsats*

Rednings- og slukningsindsatsen i bygninger kan være udfordret, f.eks. hvis bygningerne er placeret på steder, som er svært fremkommelige, eller hvor der er udfordringer med tilstrækkelig vandforsyning.

Bygningers indretning med en mulig åben struktur og store rum samt en høj grad af brændbare materialer og overflader medfører, at branden kan blive voldsom og ukontrollabel. Dette udfordrer slukningsindsatsen. Et kobbertag, som ofte ses på historiske bygninger, kan yderligere besværliggøre indsatsen, da det er ikke muligt at komme ind under taget og foretage den fornødne slukning.

Et andet forhold der kan vanskeliggøre indsatsen, er det hensyn der skal tages til de kulturværdier, der ofte findes i de historiske bygninger. Værdierne findes ikke alene i bygningen som objekt, men også i særlige, karakterbærende interiørdetaljer som snedkerinventar eller udsmykkede lofter, vægbeklædninger mv. samt i løse værdigenstande, herunder f.eks. malerier. For at imødegå den udfordring bør der udarbejdes indsatsplaner og værdiredningsplaner, som målrettes den enkelte, konkrete bygning, jf. afsnit 7.6.

6.8. *Udfordringer i forbindelse med bygningsarbejder*

De historiske bygninger har som alle andre bygninger brug for løbende at blive vedligeholdt i større eller mindre grad. Historien har vist, at bygningerne er særligt sårbare og udsat for brandrisiko, når de er under restaurering.

Under varmt arbejde frakobles brandtekniske installationer ofte for at undgå fejlalarmer. Iværksættes der ikke de fornødne tiltag under frakoblingen, udgør dette en risiko, da det er under denne arbejdsproces, at risikoen for brand er størst.

7. Danske Beredskaber, Hovedstadens Beredskab og Historiske Huse

Som det fremgår indledningsvist af nærværende, har arbejdsgruppen afholdt to møder med Hovedstadens Beredskab, og et møde med hhv. Danske Beredskaber og Historiske Huse.

Beredskabet (både Danske Beredskaber og Hovedstadens Beredskab) pegede på, at udfordringen skulle løses ved at fastsætte yderligere regler og regulering for de særligt vigtige historiske huse, herunder pegede de på regler om øget sikkerhedsniveau i de fredede bygninger, værdiredningsplaner og ressourcpersoner. Derudover har beredskabet peget på nødvendigheden af træning af deres personel, herunder ved øvelser i konkrete bygninger eller et koncept, der ligner de fredede bygninger.

Arbejdsgruppen har ved udarbejdelsen af initiativerne lagt vægt på, at beredskabets ønsker og forslag skal medtages, i det omfang det er muligt.

Historiske Huse anførte, at udfordringen ikke skulle løses ved at pålægge ejerne yderligere regler og regulering. De pegede på, at udfordringen skulle løses ved at sikre, at ejerne får vejledning om brandsikring, herunder i forbindelse med renoveringsprojekter eller brandsynet.

Arbejdsgruppen har ved udarbejdelsen af initiativerne haft for øje, at den "almindelige ejer" af en fredet bygning ikke skal mødes med nye regler i et omfang, der ikke står mål med ønsket for arbejdsgruppens arbejde.

8. Initiativer

Der er ved arbejdet identificeret flere mulige initiativer, der kan medvirke til en bedre brandmæssig sikkerhed af de særligt vigtige historiske bygninger. Det bemærkes i den forbindelse indledningsvist, at det er ejers ansvar, at brandsikringskravene overholdes, og at arbejdsgruppen finder det vigtigt, at der ikke ændres herpå. Nedenstående initiativer skal derfor ses som supplement til ejers ansvar og har til formål at understøtte ejers sikring af bygningerne på langt sigt.

Særligt peger arbejdsgruppen på følgende initiativer:

1. Pilotprojekt for kortlægning af særligt behov og indsatsmuligheder for ikoniske bygninger af national betydning, jf. punkt 8.1,
2. Opdatering og opløftning af cirkulære, jf. punkt 8.2,
3. Justering af bygningsfredningsloven, jf. punkt 8.3,
4. Ændring af brandsynet, jf. punkt 8.4,
5. Støtte til bygningsarbejder på fredede bygninger jf. punkt 8.5 og
6. Øvrige bemærkninger 8.6.

Ovenstående seks initiativer er i al væsentlighed omkostningsneutrale for staten, og kan indføres forholdsvist hurtigt.

Derudover er der identificeret initiativer, der ikke indgår i arbejdsgruppens anbefalinger enten som følge af de økonomiske konsekvenser, eller som følge af den potentielle skade, som det må forventes at disse må medføre på bevaringsværdien af ejendommen. Disse initiativer er kort beskrevet i punkt 8.7.

8.1. *Pilotprojekt for kortlægning af særlige behov og indsatsmuligheder for ikoniske bygninger af national betydning*

Beredskabet har peget på, at det er vanskeligt for beredskabet at udpege historiske bygningers kulturarvsmæssige værdier, og dermed vanskeligt at fastlægge den indsatsmæssige prioritering i tilfælde af brand, herunder på ikoniske bygninger af national betydning.

Der er overvejet en løsning, hvor der gennemføres et pilotprojekt på 2-5 ikoniske bygninger af national betydning, hvor der foretages en kortlægning af særlige behov og indsatsmuligheder for brandsikring og værdiredning mv. Af praktiske hensyn foreslår arbejdsgruppen, at der kan peges på udvalgte bygninger i statsligt ejerskab evt. suppleret med en bygning i hhv. kommunalt ejerskab og privat ejerskab.

Beredskabsmyndigheden og fredningsmyndighed vil sammen med ejer kunne gennemgå bygningerne. Formålet vil være at medvirke til at udarbejde en vurdering af bygningens kulturhistoriske betydning, herunder ift. kulturhistorisk vigtige genstande eller inventardele i bygningen (værdiredningsplan), så beredskabet kan fokusere indsatsen i tilfælde af brand, og så beredskabet ved, at der i disse bygninger er tilknyttet en ressourceperson med viden indenfor ejendommens værdier. Derudover kan kortlægningen anvendes til at give et overblik over mulige brandsikringsproblematikker, og bidrage til at udarbejde særligt detaljerede individuelle beredskabsplaner med prioritering af bygningens væsentligste kulturarvsmæssige værdier mv.

Pilotprojektet kan gennemføres med henblik på at tilvejebringe erfaringer for, hvordan en særlig indsats for ikoniske bygninger af national betydning kan tilrettelægges. En eventuel udarbejdet model på baggrund af pilotprojektet kan evt. beslutes udbredt til yderligere ikoniske bygninger af national betydning på et senere tidspunkt, eller anvendes som forlæg for udarbejdelse af frivillige indsatsplaner.

Det bemærkes, at der er nedsat en ekspertgruppe under Kulturministeriet med formål om bl.a. at undersøge, hvordan der hensigtsmæssigt kan indføres en differentiering af de eksisterende fredede bygninger. Erfaringerne herfra vil kunne indgå i pilotprojektet eller i en eventuel senere udbredelse af dette, således at en differentiering kan anvendes af beredskabet ift. at klarlægge, hvilke bygninger, der har særlig høj kulturhistorisk værdi.

8.2. *Opdatering og opløftning af cirkulære*

Der er overvejet en løsning, hvor cirkulæret om instruks for brandværnsforanstaltninger under byggearbejder på fredede bygninger, jf. punkt 3.1.7. opdateres.

Cirkulæret er retningsgivende og kan ses som guidelines for, hvordan en byggeplads skal indrettes ved bygningsarbejder på en fredet bygning.

Et cirkulære har alene have bindende virkning over for den udstedende myndigheds egne underliggende myndigheder. Derfor anbefaler arbejdsgruppen, at det kan overvejes om der skal ske en opdatering af cirkulæret, således at det sikres, at det er tidssvarende.

Opdateringen vil bestå i en teknisk gennemgang af indholdet, således at det sikres, at den fortsat teknisk er korrekt og anvendelig. Herunder vil der ved opdateringen ske en generel gennemskrivning, så det sikres, at den er let at anvende på byggepladsen, og at såvel formål som indhold bliver formidlet i et klart og nutidigt sprog.

Der er derudover overvejet at lade cirkulæret udgive på anden form, fx som vejledning eller eventuelt bekendtgørelse.

En opløftning af cirkulæret vil medføre, at alle – herunder også den private bygningsejer – får en vejledning i indholdet.

Forventet konsekvens

Det vurderes, at en sådan opdatering og en eventuel ændring af udgivelsesform kan medføre en ensretning af kravene for byggepladshåndtering ved bygningsarbejder på de særligt vigtige historiske bygninger. En vejledning vil gøre det lettere for såvel ejerne af bygningerne og de håndværkere, der skal udføre arbejderne, at sikre en bedre brandsikring af byggepladsen.

Det vil samtidig kunne gøre det lettere for beredskabet at tilgå en eventuel brand, når beredskabet ved, efter hvilken instruks man må forvente der er fulgt.

Ved udstedelse af vejledning eller bekendtgørelse vil tiltaget udgøre en administrativ byrde, som stiller yderligere krav til bygningsejere herunder virksomheder. Det er indledningsvist overvejet, hvorvidt en sådan indførsel af regler vil have karakter af et ekspropriativt indgreb. Det bemærkes, at en endelig afklaring af et sådant spørgsmål skal ske i samarbejde med Justitsministeriet.

Arbejdsgruppens bemærkninger

Hvorvidt reglerne skal udgives som en vejledning, bekendtgørelse har arbejdsgruppen ikke taget stilling til. En stillingtagen hertil forudsætter at det fastlægges, hvordan cirkulæret opdateres, om det evt. skal opløftes til vejledning eller bekendtgørelse samt hvilke bygninger det skal være gældende for. Derudover forudsætter det en økonomisk undersøgelse af de administrative og økonomiske byrder, som bør kvalificeres inden en evt. beslutning.

8.3. Justering af bygningsfredningsloven

Bygninger står i dag over for flere udfordringer, når det gælder deres opretholdelse på længere sigt. Klimaudfordringerne stiller krav om klimatilpasning af vores bygninger. Det samme gør brand. Det blev alle særligt bevidste om med branden på Børsen. Samtidig udvikler teknologien sig, og dermed vores muligheder for at brandsikre vores historiske bygninger. Det er derfor naturligt, at brandsikring skal indgå som et element, der skal tages hensyn til på bygningsfredningsområdet

Ifølge bygningsfredningslovens § 10, stk. 1, skal der søges om tilladelse hos Slots- og Kulturstyrelsen til alle bygningsarbejder, der går ud over almindelig vedligeholdelse. Dog gælder som undtagelse opsætning af trådløse brand- og røgalarmer, samt nøglebokse og -rør til brug for brandvæsenet, der ikke kræver tilladelse, men blot skal meddeles skriftligt til Slots- og Kulturstyrelsen. Dette fremgår af underretningsbekendtgørelsen (BEK nr. 1565 af 09/12/2024).

Slots- og Kulturstyrelsen giver som udgangspunkt tilladelse til brandsikring, hvor ejer eller rådgiver vurderer, at der er et behov, eller hvis det er nødvendigt for bygningens anvendelse i forbindelse med ombygninger og anvendelsesændringer. Tiltagene kan f.eks. bestå i:

- Installation af slukningsanlæg
- Forstærkning af døre og andre bygningsdele
- Opdeling i brandsektioner
- Forebyggelse af brandspredning
- Tilvejebringelse af flugtveje eller redningsåbninger

Kravene til hvilke tiltag, der er nødvendige, kan variere. Slots- og Kulturstyrelsen indgår derfor ofte i en forhåndsdialog, så sikringstiltagene kan afklares og tilpasses den konkrete bygnings særlige karakter. Da fredningsværdierne i nogle bygninger i overvejende grad knytter sig til originalmaterialet - og i andre

snarere knytter sig til det samlede udtryk, vil den optimale løsning skulle udarbejdes på baggrund af en analyse og værdisætning for den enkelte bygning og dens bestanddele.

I behandlingen af ansøgninger om tilladelse til bygningsarbejder foretager Slots- og Kulturstyrelsen en vurdering af, hvordan de påtænkte arbejder kan udføres under hensyn til bygningens bærende fredningsværdier. Der kan f.eks. knytte sig bærende fredningsværdier til bygningens konstruktioner og materialevvalg, og til detaljeringen herunder f.eks. snedkerinventar og andet nagelfast inventar.

Det kan overvejes at tydeliggøre i bygningsfredningsloven, at der ved lovens administration skal tages hensyn til brandsikring. Bygningsfredningslovens krav om tilladelse til bygningsarbejder bør ikke være en hindring for at kunne brandsikre fredede bygninger, når brandsikringen tjener til opretholdelse af bygningerne på længere sigt og understøtter bygningernes bærende fredningsværdier.

Hensynet til sikring, der langsigtet kan bidrage til at opretholde fredningsværdier, kan derfor indgå i Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering af, om der kan gives tilladelse til ansøgte bygningsarbejder. Da fredningsværdierne i nogle bygninger i overvejende grad bunder i originalmaterialet og i andre snarere knytter sig til det samlede udtryk, vil den optimale løsning skulle udarbejdes på baggrund af en analyse og værdisætning for den enkelte bygning og dens bestanddele, og som ejer er forpligtet til at foretage.

En justering af bygningsfredningsloven vil også bidrage til at øge ejers og dennes rådgivers fokus på brandtiltag i forbindelse med beslutning om bygningsarbejder.

Forventet konsekvens

Hvis loven justeres, vil det stå klart, at både klima- og brandsikring er vigtige faktorer, der indgår i en samlet vurdering, i behandlingen af ansøgninger om ændringer i fredede bygninger. En justering af loven vil således fjerne mulige barrierer for sikring af fredede bygninger, som kravet om tilladelse kan give. En justering vil dog ikke ændre på, at Slots- og Kulturstyrelsen ikke vurderer, hvorvidt konkrete ansøgte bygningsarbejder er brandsikrende.

8.4. Ændring af brandsynet

Der er overvejet en løsning, hvor der indføres et udvidet brandsyn af visse fredede bygninger.

Det vil skulle afdækkes nærmere om og i hvilken grad særlige historiske bygninger kan blive omfattet af krav om brandsyn. Som anført under afsnit 3.1.5 vil et udvidet brandsyn dog alene give et øjebliksbillede af de brandsikkerhedsmæssige forhold i en bygning.

Brandsyn foretages af de kommunale redningsberedskaber i medfør af beredskabsloven. En sådan nærmere afdækning af muligheden for udvidet brandsyn vil derfor skulle ske i samarbejde med de kommunale redningsberedskaber. Indførelse af udvidet brandsyn på visse fredede bygninger vil dels nødvendiggøre en differentiering af de fredede bygninger, som skal modtage udvidet brandsyn, dels potentiel medføre udgifter for kommunerne.

Det bemærkes i den forbindelse, at Beredskabsstyrelsen har nedsat en arbejdsgruppe, som drøfter en differentiering af brandsyn på fredede bygninger. Danske Beredskaber, KL, SBST og SLKS deltager i arbejdsgruppen.

8.5. Støtte til bygningsarbejder på fredede bygninger

Slots- og Kulturstyrelsen har mulighed for at give støtte til visse typer arbejder på fredede bygninger. Det sker efter reglerne i bygningsfredningslovens § 16, og gælder for arbejder, der kræver tilladelse efter § 10, stk. 1.

Støtten kan gives i form af:

- Lån
- Tilskud
- Faglig bistand
- Hjælp til at udarbejde projekter

Den årlige pulje til støtte er på ca. 42 millioner kroner.

Når Slots og Kulturstyrelsen vurderer, om et projekt kan få støtte, ser styrelsen på, om arbejdet bidrager til at genoprette eller fastholde bygningens fredningsværdier. Det kan overvejes at ændre ordningen, så der fremadrettet også kan gives støtte til bygningsarbejder, der understøtter brandsikringstiltag.

Alternativt kan en del af den årlige bevilling målrettes specifikt til støtte specifikt til brandsikringstiltag eller bevillingen kan forhøjes. Det er i denne sammenhæng vigtigt at bemærke, at Slots- og Kulturstyrelsen ikke har kompetence til at vurdere effekten af de forslåede brandsikrende tiltag. Et tilsagn om tilskud vil således ikke være en tilkendegivelse af, at de konkrete bygningsarbejder faktisk er brandsikrende.

Forventet effekt

Hvis ordningen ændres, så brandsikrende bygningsarbejder kan modtage støtte, er det arbejdsgruppens vurdering, at det vil kunne motivere ejere af fredede bygninger til at gennemføre frivillige sikringstiltag – især når disse kræver særligt tilpassede og dyrere løsninger.

8.6. Øvrige bemærkninger

Branden på Børsen den 16. april 2024 mindede os alle om den store værdi, som ikke kun vores historiske bygninger, men også kulturgenstande de indeholder, har for vores fælles kulturarv. Branden viste også tydeligt, at en plan for redning af disse genstande er et centralt værktøj i begrænsningen af tab af værdier.

Kulturministeriets Sikringsudvalg har derfor i august 2025 opdateret sin vejledning om udarbejdelse af værdiredningsplaner, som hidtil har været rettet mod institutioner (arkiver, museer og biblioteker m.fl.), så der nu er en opdateret vejledning rettet mod kulturarvsinstitutioner og en vejledning rettet mod private ejere.

Slots- og Kulturstyrelsen har desuden igangsat dialog med foreningen Historiske Huse og brancheorganisationen Forsikring & Pension om mulighed for samarbejde om udbredelse af den opdaterede vejledning om værdiredningsplaner til private. I denne forbindelse er der også udsendt brev til ejerorganisationer af historiske bygninger med anbefalinger til værdiredning samt orientering om, at styrelsen offentliggør en vejledning i udarbejdelse af værdiredningsplaner inden sommerferien. Brevet indeholder ligeledes nogle tommelfingerregler, udarbejdet i dialog med Nationalmuseet til identifikation af kulturgenstande af særlig betydning.

8.7. Identificerede initiativer, der ikke foreslås følges

Der er desuden identificeret en række initiativer, der ikke foreslås fulgt.

Den norske model

Med inspiration fra den norske model, som i høj grad ligner den danske model, hvor der skal findes drift-, kontrol- og vedligeholdelsesplaner, og hvor der foretages brandsyn af fredede bygninger, er der blevet undersøgt, hvad der kan tages som inspiration til Danmark.

I "Stortingsmelding" fra 2008, en rapport fra regeringen til folketinget, fremgår det, at der f.eks. ved kirker, hvor beredskabet har lang udrykningstid, bør monteres automatiske sprinkleranlæg. Det fremgår også, at automatiske sprinkleranlæg ifølge Miljøværndepartementets (Miljøministeriet i Danmark) synspunkt kan bidrage til sikring af kulturværdierne med relativt små indgreb og uden store omkostninger.

Stortingsmeldingen har ikke nogen hjemmel i Norge, og er kun rapporter til folketinget som information. I Norge findes der ikke særlige brandkrav til fredede bygninger, ligesom i Danmark.

Der er i forbindelse med rapporten blevet undersøgt, om der generelt skal stilles krav om sprinkleranlæg til fredede bygninger, samt om der skal foretages branddokumentation af fredede bygninger.

Etablering af sprinkleranlæg:

På baggrund af en stikprøve af 50 tilfældigt udvalgte fredede bygninger estimerer SBST, at det gennemsnitlige bygningsareal for fredede bygninger i Danmark er omtrent 410 m².

SBST estimerer på baggrund af en simpel markedsundersøgelse, at det koster cirka 350 kr./m² at etablere sprinkleranlæg.

Omkostninger til etablering af sprinkleranlæg i samtlige 7.100 fredede bygninger vurderes dermed at være omtrent 1.000.000.000 kr.

Fuldstændig branddokumentation:

SBST vurderer på baggrund af en simpel markedsafdækning og en faglig vurdering, at det gennemsnitlige tidsforbrug til udarbejdelse af en fuldstændig branddokumentation pr. fredet bygning vil være 60 timer. En certificeret brandrådgiver koster cirka 1.500 kr./time.

Den gennemsnitlige pris for udarbejdelse af en fuldstændig branddokumentation pr. fredet bygning vil dermed være omtrent 90.000 kr.

De samlede omkostninger til en fuldstændig branddokumentation af samtlige fredede bygninger vil dermed være omtrent 600.000.000 kr.

Konklusion

SBST estimerer på baggrund af ovenstående, at prisen for at indføre den norske model i form af fuldstændig branddokumentation og sprinkleranlæg i samtlige fredede bygninger Danmark vil være cirka 1.600.000.000 kr.

Priserne er baseret på grove antagelser og giver blot en indikation. SBST vurderer, at den totale pris for indførelse af fuldstændig branddokumentation samt sprinkleranlæg vil overstige det beregnede estimat.

Arbejdsgruppens konklusion herom:

Det er blevet vurderet, at de økonomiske konsekvenser, dette måtte have for ejerne af de fredede ejendomme, er så store, at initiativet ikke kan anbefales generelt.

Individuelt tilpasset brandmæssige løsninger

Der er overvejet en løsning, hvor der laves individuelt tilpassede brandmæssige løsninger for at kunne tilgodese den enkelte bygnings fredningsværdier.

- Initiativet kan komme som et pålæg.

- Initiativet kan komme som vejledning til bygningsejere.
- Initiativet kan komme på baggrund af en substitueret strategi for bedre brandsikring.

Der er dog enighed om, at et pålæg har økonomiske konsekvenser for bygningsejere afhængigt af nødvendige løsninger og i øvrigt kan imødekommes inden for rammerne af de foreslåede tiltag.